

JEŚLIBY (3179) *cn i pt*

cn (2970), *pt* (209).

jeślily (52), **jestliby** (182), **jesliby a.** jeślily [zapis: -ł- (2782), -s- (111)] (2893), **jeźliby a.** **jezliby a.** **jeźliby** [zapis: -z-] (4), *jesliby a.* *jeślily a.* *jezliby* [zapis -łz-(10), -ss- (5)] (48); *jeślily RejŁas, BielSjem* (3), *ArtKanc* (4), *ZawJeft* (2), *KołaKszczęśl*, *GrabPospR*, *KlonFlis*; *jestliby ForCnR* (2), *PatKaz I, BielŻyw* (3), *WróbŻołt* (9); *jeślily a.* *jesliby* : *jestliby* : *jeślily* : *jezliby a.* *jezliby a.* *jeźliby* : *jeślily a.* *jesliby a.* *jezliby* *MetrKor* (28 : 30 : - : - : -), *BierEz* (17 : - : 2 : 1 : -), *OpecŻyw* (3 : 10 : - : - : -), *PatKaz III* (2 : - : - : - : 3), *ZapWar* (16 : 2 : - : - : 5), *FalZioł* (3 : 113 : - : - : -), *MiechGlab* (1 : 1 : - : - : -), *LibLeg* (61 : - : - : 2 : -) *ComCrac* (11 : 2 : - : - : -), *LibMal* (12 : 1 : - : - : -), *RejJóz* (1 : 3 : - : - : -), *Mącz* (13 : - : 2 : - : -), *HistRzym* (15 : 1 : - : - : -), *BielSpr* (32 : - : 1 : -), *MycPrz* (8 : - : - : - : 1), *SkarŻyw* (27 : - : 13 : - : - : -), *ZapKościel* (25 : - : - : 1 : 6), *CzechEp* (80 : - : 3 : - : -), *NiemObr* (29 : - : 2 : - : -), *GórnRozm* (8 : - : 2 : - : -), *ActReg* (39 : - : 2 : - : -), *GostGosp* (1 : - : 7 : - : -), *PowodPr* (2 : - : 5 : - : -).

Pisownia rozłączna (192). ◊ *Rozdzielone partykułą -ć-* (18).

e jasne.

Sł stp notuje, Cn, Linde brak.

I. Spójnik (2970) :

1. Wprowadza wypowiedzenie okolicznikowe (2890) :

A. *Wprowadza wypowiedzenie warunkowe, niekiedy z odcieniem czasowym, o ileby, w razie gdyby, na wypadek gdyby; si PolAnt, Vulg, Mącz, Modrz, JanStat* (2711) :

a. *Treścią wypowiedzenia nadrzędnego jest spodziewane lub pewne następstwo okoliczności, o których mówi wypowiedzenie podrzędne* (1173) :

Z trybem oznajmującym, rozkazującym lub bezokolicznikiem w wypowiedzeniu nadrzędnym [w tym: w antepozycji (685), w postpozycji (181), w interpozycji (28)] (894) : BierEz E4 (6); OpecŻyw 84v; ForCnR C2v; MetrKor 37/2v (5); PatKaz III 151; HistJóz C3v; FalZioł V 59v (7); TarDuch D8v; MiechGlab 57; LibLeg 10/96v (9); WróbŻołt 88/31; RejPs 132v (4); ComCrac 17v (2); SeklWyzn Y3v; LibMal 1548/142 (2); RejKup aa8; W teytho bytwie [!] był niektory mąż śmiąły bārzo wielki y kftałthowny ktoremu Darius posłubił dąć corkę swoię zá żonę ieślily Alexandrá zábił HistAl E4v (4); Ieślily opuścili sýnowie iego zákón moi i ładow moich niechowali/ Ieślily to co się mnie podobá pokalali i przykázaniá moie⁸⁰ nieprzystrzegali/ winy ich palcátem/ występy ich plágami karać będę MurzHist 02 (5); MurzNT Ioann 15/10 (11); Diar 34 (4); DiarDop 102 (2); GliczKsiąż G6v (7); LubPs A5v (2); A ieślily [!] ktho co nieśpráwiedliwego o Rádzie mowił/ themu według możnóci moiey chcę sýe śprzećwić GroicPorz g2 (20); KrowObr 128 (2); RejWiz A8 (5); Ieślilyście odłtąpili Páná/ á służyli bogom cudzym/ obroći sie y vtrapi was Leop Ios 24/20 (32); UstPraw C2 (2); RejFig Ee2 (2); RejZwierz 29v; ieślilyście według ciála żyli/ pomrzecie BibRadz Rom 8/13; Iście wiemy że dobry iest zakon/ ieślily go kto łłuznie vżywał. BibRadz 1.Tim 1/8; ieślily [niemocny człowiek] się grzechow dopuścił/ będą mu odpuśczone. BibRadz Iac 5/15 (44); BielKron 37 (33); GrzegRóżn M3v (3); Mącz 343d (3); Prot A3v; SarnUzn BB; SienLek 40; RejAp 36 (5); GórnDworz P7 (4) GrzepGeom B3; łchował [gospodarz] ony pieniądze chcąc ie wroćić/ ieślily sie ktho ozwał. HistRzym 121 (5); RejPos

2v (30); *RejPosWiecz*² 93; *BiałKat* 382 (4); *BielSat* L3 (2); *GrzegRóżn* 27; Ieſliby człowiek przezbożny za wſzyłtki grzechy ſwoie czynił pokutę/ żywotem będzie żył. *KuczbKat* 205 (14); *RejZwierc* 26 (9); *BielSpr* 22 (4); *WujJud* 61v (3); ieſliby kto ſłuchał ſłowá Bożego/ á nie pełniłby go/ ten podobny ieſt mężowi kthory przyrodzone oblicze ſwoie w źwierciedle ogląda *RejPosWstaw* [21²]v (3); ieſlibych to wczyniła/ śmierć tuż ieſt za mną *BudBib Dan* 13/22 (4); *MycPrz* I A4v; *Strum* Q4v (2); *BudNT Matth* 21/21 (13); *CzechRozm* 78v (16); *PaprpPan* S3; *KarnNap* C2v; ieſlibychmy ſię nie káiáli grzechow [nisi poeniteat nos delictorum *Modrz*]/ kthorycheſmy ſię kiedy dopuſćili/ [...] żadney nádzieie możemy niemieć o zwycięſtwie. *ModrzBaz* 108v (27); *ModrzBazBud* ¶6 (2); *SkarJedn* 191 (5); *Oczko* 15v (3); *KochPs* 203 (2); dwa mężowie Anielfcy po bokách Papielfkich z mieczmi ſtali grożąc mi śmiercią/ ieſlibych nieuczynił woley y rofkázania káplaná Bożego *SkarŻyw* 318 (15); *ZapKoſcier* 1580/11 (7); *StryjKron* 562 (5); A ieſliby ſię zdála wielką praca I. M. wywiadować ſię o iego żywoćie z wielu Hiſtorykow: otoż ia [...] kilká mu tu tylko wyrſzykow [!] o nim z grobowych napiſow położę. *CzechEp* [408] (23); *NiemObr AA* (10); *KochFr* 15; *KochWz* 141; *ReszPrz* 46; *WerGoſc* 266; *WerKaz* 284; *BielSjem* 25; *ArtKanc* M4v; *GórnRozm* 73; *Paprup* K2v (3); *ActReg* 7 (9); *Phil* C2b (3); *GrabowSet* Dv; *MWilKHist* D2v; *LatHar* 154 (3); *KolakSzczęſl* B; Ale ieſliby oko twoie złe było: wſzytko ciało twoie ciemne będzie. *WujNT Matth* 6/23 (74); Owa ieſliby tak w grzechu ſmiertelnym z tego ſwiátá zeyſć miał/ [...] za to też ſłufznie Bogá ná wieki nie ogląda. *WysKaz* 22 (3); *SarnStat* 865 (43); *SiebRozmyſl* [A3] (2); *PowodPr* 85 (4); *VotSzl* E4v; *SkarKazSej* 683a; Bo y právem piánym Solon to ochronił: Każe zabić złodzieiá/ ieſliby ſię bronil. *KlonWor* 42 (2); *KlonFlis* C4.

W wypowiedzeniu nadrzędnym występuje: pewnie (1).

Połączenia: »jeſliby ... już« (9): *GroicPorz* z4; *Leop Herb* 10/26; *BibRadz Rom* 14/15; A ieſliby mu ſie tho zdáli ieſzcie nie právie pewni poſłowie/ iuż ma iſtotne á prawie widome przykłady *RejPos* 265 (4); *RejZwierc* 90v; *WujNT Herb* 10/26.

»jeſliby ... tedy(ć) (już)« (202): yeſtli by thy trzy modlitwi bili mowiony przy yego [człowieka] ſzkonanyv. thedy mu będą odpuſzczony wſzyłchthy [!]. *PowUrb* +4; *BierEz* D4v; *MetrKor* 37/4 (4); *HistJóz* D3; *FalZioł* V 41 v (11); Ieſlyby człovyek albo swyadek kthory chybil przyszyangy Thedy yvſł wvyną wpada *LibLeg* 6/116v (11); *ZapWar* 1549 nr 2657 (3); *MurzHist* M4v; *Diar* 47 (6); *DiarDop* 100 (2); *GliczKsiąż* B8 (2); *LubPs* eev; *GroicPorz* i4 (9); *KrowObr* 15v (4); *Leop Eccle* 4/12; *UstPraw* B3 (18); *RejZwierc* 104; *BibRadz Gen* 24/41 (14); *BielKron* 66 (7); *GrzegRóżn* Cv; *SarnUzn* B3v (2); *SienLek* 26v (2); *RejAp* 173v; *RejPos* 44v (2); *RejPosWiecz*² 95v; *KuczbKat* 290 (9); *RejZwierc* 15 (7); *BielSpr* 17v (2); *BudBib Iudic* 16/7 (2); *Strum* K3 (6); *BudNT* a4 (3); ieſlibyſ lekarſtwa tobie ku twey ſpráviedliwoſći zgotowanego od Bogá przyiáć/ áni onego vżywáć/ niechciał/ tedy żadną miarą ku ſpráviedliwoſći żywotney nie przydiſz *CzechRozm* 206 (3); *KarnNap* E4; ieſliby rzemieſnik nic nieczynił/ tedy y naczyynie proznuie [nisi agat faber, conquiescant prorsus instrumenta]? *ModrzBaz* 45v (7); *Oczko* 6v; *StryjKron* 672 (2); *CzechEp* 38 (8); *NiemObr* 37 (2); *ZapKoſcier* 1584/48 (7); *WerGoſc* 209; *ActReg* 48 (4); *WysKaz* 8 (2); *SarnStat* 629 (23).

»jeſliby ... to(ć) (już, wnet)« (5): *RejZwierc* 158 (3); *ModrzBaz* 94; A ieſlibyſ wczynił Staw álbo Sadržáwkę/ y puſcił by iuż wodę ku nabiéraniu [...] to iuż thu maſz pewny Pónik. *Strum* O2.

»jeśliby ... wnet« (2): Ieśliby iáko pirwízy víf poľábiaľ/ wnet ich drudzy rátuia. *BielSpr* 54v; *WysKaz* 17.

Spójnik „jeśliby ” poprzedzony innymi składnikami wypowiedzenia (64) : MetrKor 40/812 (2); *WróbŻolt* 88/32; *HistAl* 17v; a ślepy ieśliby ślepégo śprowadził obadwa wdół wpadną. *MurzNT Matth* 15/14 (5); *Diar* 62; *DiarDop* 115; Te rzeczy ocyec każdy ieśliby pámiętaľ/ došťanie śyná vczonego. *GliczKsiąż* Mv (4); *GroicPorz rrim2v* (2); *KrowObr* 77; *Leop Dan* 3/18; *UstPraw* A2 (2); *LeszczRzecz* A3v; *BibRadz Sap* 3/17 (2); *RejPos* 147; *BiałKat* 278v; *KuczbKat* 245; *BudBib Lev* 10/19; *CzechRozm* 36 (5); *ModrzBaz* 61v (2); *Oczko* 18v; *SkarŻyw* 484; *ZapKościer* 1579/2; *NiemObr* 42; *KochWr* 34; *PaprUp* 14; *ActReg* 148 (2); Y fzatan ieśliby śam przeciw śobie powtaľ/ rozdzielon ieľt *WujNT Mar* 3/26 (7); *SarnStat* 1204 (3).

Połączenie: »jeśliby ... tedy« (11): ComCrac 11v; *UstPraw* G4v (2); Otho teraz vfaľz w Egipcie w tey trćinney lańce złámány/ ná ktorey ieśliby fię kto podpárľ/ tedy przekole tobie rękę *BibRadz* 4.Reg 18/21 (3); *CzechRozm* 136v; *SkarJedn* 163; *CzechEp* 357; *ZapKościer* 1584/49v; *VotSzl* Ev.

Z trybem warunkowym w wypowiedzeniu nadrzędnym [w tym: to antepozycji (187)u w postpozycji (59), w interpozycji (3)] (249) : Ieślibych ia vćiec woľá miaľ: Milczkiembych śie poprowadził *BierEz* B3; *PatKaz I* 10v; *BierRozm* 24; *LibLeg* 11/42v; *RejŁas* w. 8; *RejKup* t3v; wáľze obiáwienie żadnym obyczáiem by nie mogło być/ ieślibych tego był przyśięgá nie pothwirdził *HistAl* G5 (3); *MurzHist* C2v (2); *MrowPieś* A3; *Diar* 77; *DiarDop* 105; możeć to być/ iżći náuczycyel będzyc myaľ co w głowyc/ ále yeśliby obyczáynem nye był nye ľtaľoby to zá tho. *GliczKsiąż* L7v (8); *LubPs* N3; *GroicPorz* ii2; *KrowObr* 51 v (2); *RejWiz* 39 (2); A iákożby lepak mogło co trwáć/ ieślibyś ty niechćiaľ [nisi tu voluisses]? *Leop Sap* 11/26 (2); *OrzList* e2v; *BibRadz Ez* 18/15 (4); *BielKron* 12 (3); *GrzegRóżn* Kv (2); *LeovPrzep* Fv; *Mącz* 338d; *GórnDworz* Kk8v (4); *HistRzym* 64; *RejPos* 143 (10); *BielSat* G3v; *GrzegŚm* 35; ieśliby śie godźiľo pożędać/ godźiľoby śie y używáć *KuczbKat* 345 (3); *RejZwierc* 112 (3); *BielSpr* 17 (4); *WujJudConf* 66v; *BudBib Ez* 18/14; *MycPrz* I B2v (2); *WierKróc* A3; Ieślibyście mieli wiáre iáko ziárno gorczyce/ a mowilibyście ľykáninowi temu/ wykorzeń fię á wáľdz fię w morzu/ poľtuchaľby was. *BudNT Luc* 17/6 (6); *CzechRozm* 28v (12); Ieśliby tákicy pilnośći nieprzyľożono [nisi talis diligentia adhiberetur *Modrz*]/ dochody roczne bárzo by śię ľáćno rozľáźly *ModrzBaz* 22 (24); *SkarJedn* 60 (2); *KochPs* 108; *SkarŻyw* 337; *StrykKron* A (2); *CzechEp* 229 (5); *NiemObr* 76; *KochFr* 104; *ReszPrz* 47; *BielSjem* 6; *ArtKanc* * E7v (2); *GórnRozm* E2v; *ZawJeft* 47; *ActReg* 48 (2); *Phil* D2; *MWilkHist* D2; *WysKaz* 10 32; ieśliby Ieľus śpráwiľ im był odpoczynienie/ nigdyby o inźym potym dniu nie mowiľ. *WujNT Herb* 4/8 (6); *SkarKaz* 548b; *PaxLiz* B2 (2); *SkarKazSej* 697b; *KlonWor* **3 (9).

W wypowiedzeniu nadrzędnym występuje: pewnie (3), zaiste (1).

Połączenia: »jeśliby ... już« [szyk 12 : 1]: RejJóz O4v; Iuźby śobie w czym inym proźno dobrze tuľżyć/ Ieśliby nas to dwoie wźdy nie miaľo ruľzyć. *RejWiz* 50 (2); *BielKron* 196v; *RejAp* 176v; *RejPos* 238v (3); *RejZwierc* 9v; *SkarJedn* 150; *SkarŻyw* 224; *CzechEp* 182; *KlonWor* *3v.

»jeśliby ... tedy(ć) (juź)« [szyk 59 : 1]: *FalZioľ* V 23d; *MetrKor* 61/224; *LibLeg* 11/44 (2); *SeklKat* Y4v; *MurzHist* A2; *MurzNT Matth* 23/ wyľkad; *Leop* *B4v; *OrzRozm* V2v; *BielKron* 41; tedyczy oná [pokuta] pewnie proźna być muśiaľá/ ieśliby grzechy Powźednie bez pokuty odpufzczone być

mogły. *KuczKat* 200 (2); *RejZwierc* 114 (4); *BielSpr* 17; *WujJud* 73; *MycPrz* II C3v; *Strum* O3v; ielibyśmy byli ołobno Apokryfá położyli/ tedyby się Zaczalá barzo pomiełzáły. *BudNT* d3 (2); *CzechRozm* 112 (17); *ModrzBaz* 50v (3); *CzechEp* 212 (11); *NiemObr* 25; *GórnRozm* F3v; *KochAp* 8; *WysKaz* 21; *SarnStat* 791 (2).

Spójnik „jeśliby” poprzedzony innymi składnikami wypowiedzenia (16) : LibLeg 11/82; *MurzHist* E2v; *GliczKsiąż* L4v; Iełtem iedyną dziewká v oycá łwego/ tho ielibym vczyniá/ byłoby to ku zhańbieniu iego *BibRadz Tob* 3/11; *GórnDworz* Dd3; *RejPos* 291 v; *HistLan* F5v; *BudNT Luc* 7/39; *ModrzBaz* 79v; *StrykKron* A; *SarnStat* 87; *SkarKaz* 635b.

Połączenia: »jeśliby ... już« (1): iedny łowá koniecznie łá potrzebne/ kthore ieliby się opuściły/ iuzby Swiátość być niemogłá *KuczKat* 125.

»jeśliby ... tedy(ć)« (3): A łyc/ ieliby był więtfzy álbo mnieyfzy niż profły/ tedyćby thá Linea do drugiéy przytykáiąc/ czyniá więcéy álbo mniéy niż dwa profłé káthy *GrzepGeom* Gv; *CzechRozm* 262v; *CzechEp* 225.

a. *W zakłéciach, przysięgach i przeklenstwach [w tym: w antepozycji (19), w postpozycji (11)] (30) :* yesthlyby był nyeskvpyl czynszv przerzeczonego thako my bog pomosz y szwyathy crzysz *ZapWar* 1527 nr 2383 (2); *WróbŻółt* ssv (4); *LubPs* dd6 (2); Ieliby wam kto inłá Ewángeliá przepowíadał/ niźli the którásie przyięli/ przekłétym niechay będzie. *Leop Gal* 1/9 (3); *BibRadz Deut* 18/20; *RejAp* 197v (2); *RejPos* Q0v; *KuczKat* 175; *WujJud* 40; *BudBib Ps* 137/6 (2); Boday mié od mych bogow/ co złego podkáło/ Ieliby się też tobie/ tákże sftác nie miáło. *HistHel* C2v; *MycPrz* II B2; *BudNT* 1.Cor 9/16; *CzechEp* 116 (5); *ReszPrz* 8; *WujNT* 1.Cor 9/16 (2).

b. *Wypowiedzenie nadrzędne mówi o tym, jak się postępuje, jak należy lub jak można postąpić w sytuacji przedstawionej w wypowiedzeniu podrzędnym (1415) :*

Z trybem oznajmującym, rozkazującym lub bezokolicznikiem w wypowiedzeniu nadrzędnym [w tym: w antepozycji (1036), w postpozycji (49), w interpozycji (15)] (1110) : *ListRzeż* w. 33 (2); *OpecŻyw* 166; *ForCnR* E2v; yeliby kto zabył, za głowá, y załchodi ma dołficz vczynicz *MetrKor* 40/822 (7); Tho thak czynń ieliby vrina tego chorego zciágała się ku czyrwoności. *FalZioł* II 17b (10); *LibLeg* 7/35 (8); *RejPs* 207 (3); *ComCrac* 15v (5); *ConPiotr* 31v (2); *SeklWyzn* f3v; *RejJóz* C (2); *SeklKat* I; *RejKup* o2; *ZapWar* 1549 nr 2662 (5); Ielibyćię więc gorłzyło práwe oko twoie/ Wyłup íé a zarzuć od siebie *MurzNT Matth* 5/29 (7); *Diar* 52 (3); *DiarDop* 100; *GliczKsiąż* P4 (5); *LubPs* ee2; A ieliby łye złączyli w Małżeńłtwo/ nie inácey máią być łádeni/ iedno iáko w cudzołóstwie miéłzkáiący. *GroicPorz* h4 (27); ieliby ćię óciec álbo mátká twoiá odciágałá/ y odwodziłá/ od łtzerego łowá Bożego/ [...] niefluchay ich *KrowObr* 141 (5); *RejWiz* 44v; Ieliby poyłrzawłzy óciec twoy pytháł się o mnie/ odpowięł mu *Leop* 1.Reg 20/6 (4); *UstPraw* A (22); *RejFig* Ee4; *BibRadz Gen* 47/6 (6); *BielKron* 44v (27); *Prot* D2v (2); *SarnUzn* Fv (2); *SienLek* 37v (13); *RejAp* 89v (4); *GórnDworz* A3 (7); *HistRzym* 69v (2); A łnadź ieliby ciebie ręká ábo nogá twoiá pogorłzyć miáłá/ lepiej iest ábyś iá vciáł *RejPos* 329 (30); *RejPosWiecz*³ 96v; *GrzegŚm* 59; *HistLan kto* (2); *KuczKat* 330; Ieliby Senator widziáł pochlełłtwo okołó páná/ iáko go przełłtrzegáć ma. *RejZwierc* 49 (13); *BielSpr* 26 (8); *WujJudConf* 198v; *RejPosWstaw* [21²]v (2); *BudBib lob* 31/5 (3); *MycPrz* II Bv; *Strum* N4 (2); *BudNT Luc* 19/31 (2); ieliby ćię kto policzkowáł w práwá twá iágodę/ obroćże mu y drugá. *CzechRozm* 247

(2); *PapPan Cc3v*; *KarnNap B3*; iešliby fię ktore [*krzywdy*] ftály/ ma [*pan*] wŕzytką mocą do te⁸⁰ fię przyłóżyć/ áby okrom mieczá były odegnáne. *ModrzBaz 108 (8)*; á iešliby télko théy fáméy wodzie vfác przyfzłó/ niechay proporcja lat/ do pićia/ y ćiała/ y śily iego przyftólowána będzie *Oczko 22 (16)*; *KochPs 201*; *SkarŻyw 393*; *ZapKościer 1582/40v (2)*; *CzechEp 29 (5)*; *KochJez B4*; *NiemObr 11 (2)*; *KochEpit A4*; *KochFr 13*; *ReszPrz 9 (3)*; *WerGośc 268*; *WerKaz 290 (2)*; *PapUp E2v*; *ActReg 18 (5)*; Piwá áby były pełno becški: á iešliby miał vtaczać z káždy/ lepiej iednę wypić całą *GostGosp 58 (2)*; *Phil O3 (2)*; *WyprPl C3 (2)*; A iešliby zgrzeŕzył przeciwko tobie brát twoy/ idź/ á karz go między tobą y onym fámym. *WujNT Matth 18/15 (25)*; iešliby który koń v Zydá vkrádziony przez którego Krześciániná był znaleźiön/ Zyd ma fie przysięgå oczyścić *SarnStat 257 (138)*; *PowodPr 37 (2)*; iešliby tego bronil ćielefny óciec/ niedbác ón mamy. *SkarKaz 43b*; *CiekPotr B3v*; *PaxLiz C3v*.

Połączenia: »(tedy) iešliby ... (tam) juź« (9): A iešli by fye ktory dáley co tákiego dopułcił/ iuź ma być powrozem ná ŕzubienicy nácechowány *GroicPorz kkv (3)*; *BielKron 45*; *SienLek 33*; *ModrzBaz 80v*; *SarnStat 1172 (3)*.

»iešliby ... przedsię« (2): A iešliby męžobóycá w wiezy vmarł/ przedsię tá ŕummá z dóbr iego ma bydź płáconá potomkóm zábitégo. *SarnStat 612 (2)*.

»iešliby ... przeto« = *si Modrz (1)*: A iešliby ćiańnemi drogámi woýfko ŕzłó/ przeto trzebá zpilnośćią vbiegać mieyfćá ŕpoľobnieyfze á ná wŕzytko ŕnádnieyfze. *ModrzBaz 111*.

»iešliby ... tedy(ć) (juź, przedsię, wždy) « [*szyk 512 : 1*]: A iešliby kthori wtich iedne ŕftucze był došwiadczon thedi iemu od Rzemieŕla ma odpułczenie bycz dane. *ListRzeź w. 28*, *MetrKor 40/814 (32)*; *FalZioł I 42c (73)*; *BielŻyw 165*; a yešly by nyemogli bycz v Ceł. thedy tho s Baŕfhamy bandzieŕŕ movil *LibLeg 7/35v (9)*; *ComCrac 21 (3)*; *ConPiotr 35*; *ZapWar 1549 nr 2658 (5)*; *Diar 80*; *GroicPorz k (21)*; *KrowObr 42 (3)*; *RejWiz 111*; *Leop Lev 1/14*; *UstPraw A3v (56)*; Iešlibyś znalazł wołu ábo oŕlá błédnego/ ktoryby był nieprzyiaćielá twego/ tedy mu go odwiedź. *BibRadz Ex 23/4 (7)*; *BielKron 204 (9)*; *KwiatKsiąź I2v*; *SienLek 41v (15)*; *RejAp 149v*; *GórnDworz S7v (2)*; *GrzepGeom Ov*; iešlibyś chćiał thák rozumieć o ćiele iego iáko o wŕzechmocnym Boŕtwie iego/ tedy fie thego ŕtrzeŕz ábyś ná iákie ŕprofne odŕzczepieńftwo nie wpadł *RejPos 88v (5)*; iešlibyś ie [*czeladz swq*] teź nálaźł ŕpiącze iáko Apoŕtoły w ogrodcu/ thedy teź niewádzi ich máczuźką prze budzić/ áby ná nie pokufy nie przychodziły. *RejZwierc 107*; *BielSpr 54v (7)*; *BudBib Lev 14/21*; *Strum Iv (29)*; *CzechRozm 102v (5)*; *KarnNap Ev*; *ModrzBaz 126 (9)*; *Oczko 27v*; *StryjKron 512 (2)*; *ZapKościer 1582/35v (7)*; *NiemObr 17*; *WerGośc 250*; *ActReg 17 (4)*; iešliby tego nie ziedźiono áľbo nie poprzedano/ tedy to lepiej ŕwiniámi áľbo bydłem ŕkarmić/ niź zgnoić. *GostGosp 72 (3)*; á iešliby žaden z nich niemógł tego vczynić/ tedy wždy niech deputuią ná to iákie ľudzie godné y vczoné *SarnStat 199 (192)*; *VotSzl D4*.

»iešliby ... to(ź) (juź)« (5): *GroicPorz q4 (2)*; A iešliby wyŕtąpił s krewkośći á s ćłowieczenińtwá ŕwego z iákiey powinnośći ŕwoiey/ przeciwko mnie ábo przeciw bliźniemu ŕwemu/ [...] to iuź tákemu káždemu to pewne á nieomyłne\ poŕelńtwó możecie powiedzieć odemnie. *RejPos 302v*; *RejZwierc 25v*; *ModrzBaz 91*.

»iešliby ... więc« (5): *CzechRozm 169 (2)*; *WisznTr 2*; *GórnRozm Mv*; A iešliby fię táká Conŕtitucia obćiaźliwa zdála/ więc inŕzą lżeýfzą vczynić *GrabPospR K3v*.

»jeśliby ... a wżdyć« (1): ieflibyś chciał rzec/ że ia tak dobrze vfam Pánu fwoiemu/ y ftrzegę tego iáko mogę/ żebych nie odstąpił od niego: á wżdyć mie fie nie godzi tego na ftronę zarzucić co mam z łáfki iego *RejPos* 219v.

Spójnik „jeśliby” poprzedzony innymi składnikami wypowiedzenia (90) : *ListRzeż w.* 35; *FalZioł V* 73v; *WróbŻołt* 94/8; *BibRadz I* *2v; *Oko téfz twoie/ ieflibycię gorfzyło/ wylup ié MurzNT Mar* 9/46; *GliczKsiąż* O5v (3); *GroicPorz* o3 (4); *KrowObr* 233v; *Leop Herb* 3/7; *UstPraw A2* (8); *Prot E*; *RejZwierc* 40v; *WujJudConf* 207v; *ModrzBaz* 71 (5); *Oczko* 26v (2); *WujNT Herb* 3/7 (3); z którego [skarbu] iefliby kto wzięł/ vchwycił/ álbo którymkolwiek fpofohem ná potrzeby włáfné obrócił/ [...] niech będzie ofádzon/ iż iefł zdrády/ y fkrádzienia Rzeczypořpolitéy winien. *SarnStat* 420 (18).

Połączenie: »jeśliby (przedsię) ... tedy (już)« (37): *MetrKor* 38/287; *Nakoniecz iefłlibyza takowemi rozmaytemi pomoczami: niemogła onego łożyfka pozbyć, Tedy iuż dac wřzytkiemu pokoy FalZioł V* 26v (7); *ComCrac* 15v; *ZapWar 1548 nr 2668* (3); *Diar* 52; *Ná tey řentencyey iefliby kto przeřtác chciał/ tedy muři ty podobyeńřtwá o roli przywálfzczac podobyeńřtwu ořłowieká. LubPs T; GroicPorz rv* (2); *UstPraw A2* (8); *SienLek* 190v; *CzechRozm* 219v (2); ktore [dochody] iefliby były mniefřze/ niřliby wřzytko vbořtwo wychowác mogły/ tedy ich trzebá tym fpofohem przyczynić. *ModrzBaz* [38] (2); *SarnStat* 184 (8).

Z trybem warunkowyrn w wypowiedzeniu nadrzędnym [w tym: w antepozycji (55), w postpozycji (2)] (57) : *BielKron* 220; *A thák y nam tákřeby vcřzynić trzebá/ ieflibyřmy chcieli áby prošby á záwołánia nářze były płatne v Páná nářzego RejPos* 256 (2); *RejZwierc* 37; *Iefliby kiedy Pánowie Krzeřcijánřcy chćieli fie pokuřić/ á z niewoley wyzwolić mieczem Krzeřcijánřkie Ludži od Turkow/ muřieliby napierwey vkorzyć fie Pánu Bogu fwemu BielSpr* 58; *RejZwierz* 134v; *A iefliby tá rzecz potrzebowała wielkiego rozmyřłu/ niechby ná inřzy dzień odłóżył [król albo przednieřzy w radzie] oznaymienie zdánia řwego/ y wyroku vcřzynienie. ModrzBaz* 29v (9); *SkarJedn* 369; *iefli by [wierni] chćieli pokoiowi te^{mu} docześnemu folgowác/ y zgody z niewiernymi řzukác/ muřieliby fię Bogá y Chriřtuřá záprzec NiemObr* 11 (2); *CzechEp* 8; *Iefliby teř więc chćiał málarz řwey řławy popráwić/ Trzebáby tu iáko żywá ofobę wypráwić. KlonŻal D3; GórnRozm Mv* (2); *ActReg* 80; *iefliby tegoř czáfu [sejmy] muřieli fie fkládác/ dwoiákim nákládem obciáženiby muřieli bydź. SarnStat* 299 (3); *PaxLiz* B4.

Połączenia: »jeśliby (przedsię) [...] tedy(ć)« (25): *LibLeg* 7/9 (2); *Yefliby tedy potráfił ocyec tákowá/ nychby fie yáł zá nyę á onę řynowi řwemu zřáił. GliczKsiąż P5v; LeovPrzep bv; RejZwierc* 54v; *Strum Q*; *CzechRozm* 144 (9); *Iefliby ten obyczay był przyięt/ tedyby teř trzebá zámierzyć czás ModrzBaz* 75 (5); *CzechEp* 204; *WerKaz* 284; *ActReg* 69; *VotSzl Dv* (2).

»jeśliby ... toć« (1): *Iefliby ieszcze Podkanclerzy niemogł, respectu řluzb swoich. vprořic Kanoniefy Gniezninskiefy v Pana toc by mu lepiej prec y z dworu iachac, bydło pasc. ActReg* 173.

Spójnik „jeśliby” poprzedzony innymi składnikami wypowiedzenia (4) : którego [krola] ieflibyřmy do Polřki przyięli/ muřielibyřmy ten zwyczay Koronácyéy Krolewfłkiéy/ [...] precz z Polřki wyrzucić *OrzQuin V4v*.

Połączenie: »jeśliby ... tedy(ć)« (3): *BudBib 2.Mach* 12/24; *ModrzBaz* 30; *W czym [řem tych řłów nie włóżył, bo ich w tekřcie greckim nie widziál] ieflibym winę popadł/ y był winien gniewu X. K.*

tedyćby fię przyſtoyniey X. K. gniewać miał ná łwe włafne Theologi Sorboniſty y Lowanieńkie cenfory *CzechEp* 75.

Wypowiedzenie nadrzędne wprowadzone przez spójnik: *aby, by, iżby, żeby* [w tym: w antepozycji (138), w postpozycji (49), w interpozycji (32)] (219) : *BierEz* C (5); *MetrKor* 38/287; *OpecŻyw* 22v (2); *FalZioł* IV 26a; *WróbŻołt* 139/14; *LibLeg* 7/34 (9); *LibMal* 1546/109v; *MurzHist* C2v (2); *MurzNT Matth* 5/ wykład; *KromRozm III* B2; *Diar* 48 (3); Potrzebá aby yeſliby kto wołá myał ná onę fię zápomoc/ chował fię myędzy ludźmi. *GliczKsiąż* L3 (3); *LubPs* A6 (2); Tám máią być wzyfscy iego krewni/ przywołánim przypozwáni/ aby ftánęli ku obronie ſieroty/ ieſliby fię onemu wwiązaniu czym przeciwić mogli. *GroicPorz* p3 (8); *KrowObr* 229v (5); *Leop Ioann* 9/22 (3); *RejZwierz* 37v; *BibRadz 1.Mach* 1/52 (5); Rzekł krol/ Heliałz to ieſt/ y poſłał krol poń piędzycyfát ſłuźebnikow/ aby go przywiedli przedzycyki/ ieſliby z dobrą wołá niechciał przyſć. *BielKron* [84²]v (28); *GrzegRóżn* C2; *KwiatKsiąż* Hv; Ut ſignificent ſi fures venerint, Aby dáli znać yeſliby złodzieye przyſzli. *Mącz* 392b (2); *SienLek* 45; *RejAp* 5v; *GórnDworz* E2; wyrzekł ieſt Lew Cełarz wftawę/ że ieſliby ktoźkolwiek pierſcień/ ábo brodę złotą/ ábo płałcz z onych obrázow wziął/ aby ſmierci winny był. *HistRzym* [2]v (6); Tylko ábys miał ferce wierne á miłofierne o tym Pánu ſwoim/ á litował tego záwždy/ ieſlibys obraził ſwięty Máyeſtat iego *RejPos* 328 (10); *GrzegRóżn* 65; *HistLan* C4v (2); niemoże żaden ták ſwowlonym y złoſliwym być/ aby pewney nádźieie mieć niemiał odpufzczenia/ ieſliby zá grzechy ſwoie prawdźiwie záłował. *KuczbKat* 85; Potym/ ieſliby ſie czego nieprzyſtoynego dopuſcili [dzieci]/ gdy láiania y karánia potrzebá/ żeby dzieciom dla piefzczoty nie nieprzepufzczáli [rodzice]. *KuczbKat* 310 (6); Iż ieſliby ſkąd vciekl [złodziej] by go wżędy znano/ A iáko Koronnego niewolniká brano. *RejZwierc* 248 (5); *BielSpr* 35v (2); *RejPosWstaw* 42; A ieſliby ktory nie vczynił wedle wyroku krolewſkiego/ aby był gardłem karan. *BudBib 1.Mach* 1/52 (4); á ſtrzełz Boże by nas Turek nie rozvádził/ ieſl[i]by nam przyſzło do zátárgnienia z nimi *MycPrz* II Cv (2); *BudNT 2.Cor* 9/4 (2); *CzechRozm* 51 (9); To teź ieſt rzecz potrzebna/ aby nikomu w żadnem Powiećie vrzędu niedawano/ iedno te^{mu} ktoryby tám miał oſiádłość: aby niebył niedbálym w ſwoiem vrzędzie/ ieſliby gdzie indzie miał miełkác/ á vrzędowi ſwemu gdzie indzie dofyc czynić. *ModrzBaz* 74v (26); *SkarJedn* 106; *Oczko* 29v; *SkarŻyw* 389 (3); *StryjKron* 512 (2); *CzechEp* 145 (4); *WerGoſc* 267; *WerKaz* 284; *BielSjem* 13; *ArtKanc* R20; *GórnRozm* K3v (2); *ZawJeft* 13; *ActReg* 39 (5); miedzy niemi ma bydź ieden gołpodarz/ to dla tego/ aby wiedział Vrzędnik/ Włodarz/ ieſliby onę robotę źle zrobili/ komu fię tego vpominác. *GostGosp* 162; *Phil* B4 (4); *KołakCath* A3v; Moyzełz nam nápiłá; iż ieſliby czyi brát vmárł/ y pozoftáwił żonę/ á dźiatekby nie zoſtáwił/ aby wziął brát iego żonę iego/ y wzbudźł naſienie brátu ſwemu. *WujNT Mar* 12/19 (3); PAnowie y ſzláchtá Króleſtwa Polſkiego, Lodwikowi królowi zwolili, aby ſynowie iego ná króleſtwo wftępowáli: á ieſliby niebyli ſynowie, aby dźiewki dźiedziczyły. *SarnStat* 8 (15); *SkarKaz* 45b; *CiekPotr* 90.

a. Z elipsą zdania nadrzędnego w tytułach i spisach treści (29) : *FalZioł* 69v; *MurzNT Matth* 18/wykład; *BibRadz I* 58v marg (2); *Oczko* [41v]; Ieſliby koſciołá nie vsłuchał. *WujNT* 76 (13); Ieſliby Kálztelan záchorzał. *SarnStat* 301 (11).

c. Wypowiedzenie podrzędne jest zastrzeżeniem, często wtrąconą uwagą, ograniczającą treść wypowiedzenia podrzędnego (123) :

Z trybem oznajmującym, rozkazującym lub bezokolicznikiem w wypowiedzeniu nadrzędnym [w tym: w interpozycji (50), w postpozycji (48), w antepozycji (15)] (113) : ieliby then czeladnik ślkodę swoją obaczył, a spanem swym się syednął, a ślkodę ieliby iaka była iemu nagrodił, y pothem odprosił, takowego może za się Cech prziiacz, iedno aby się thego wienche niedopuśczał. *ListRzeż w.* 36; *BierEz* 12; *MetrKor* 40/818 (2); *FalZioł* I 26b; *RejPs* 85v; *LibLeg* 10/96v (2); Akrzywą thich tho łzwyathkow prziffyegą. Naymyą Jacub ze Lwowa a pyotra łpyńka pothwyerdzone, dla korziłczy kthorą ym łpyenyedzi omyenyonich yełlibi ych prawem dołchedl obyeczowall *LibMal* 1548/143v (2); *ZapWar* 1548 nr 2668 (2); prosił go [trędowaty Jezusa] rzeknąc/ panie/ ieliby chciał możefz mię oczyścić *MurzNT Luc* 5/12; A tam, gdzieby była naglejsza potrzeba, ma się JKM sam osobą swą obrocić, z jakim będzie raczył nawięczsem pocztym ludzi, a ine wojewodztwa przyległe drugiej potrzebie z etmanem obrocić ku potrzebie drugiej, jeśliby była. *Diar* 81 (3); *GliczKsiąż* L (4); *LubPs* A5; A gdzieby iaka Sądowa łprawą/ kromia potrzeby wyżłzey námienionych w ty dni zawięzzone była/ tá nic nieważy/ ani łkazanie/ ieliby iakie zálzło. *GroicPorz* o4 (5); *KrowObr* 227v; *Leop Act* 27/39; *UstPraw* Ev (2); *BibRadz* 1 *4 (3); *BielKron* 260; *Mącz* 487b; *GórnDworz* Ee5 (2); *RejPos* 230 (2); *KuczbKat* 205; *RejZwierc* 54v; *RejPosRozpr* c; *BudNT* b3; *CzechRozm* 162v (3); *KarnNap* E4v; GDyby łady były dobrze poštánowione/ krotłzeby łemy bywały: Ktore przedsię áby co rok bywały potrzebá. Naprzod dla opátrzenia ran wšytkiego páńłtwá/ ieliby fię iakie wynorzyły/ y dla włeczenia iych. *ModrzBaz* 93v (11); *Oczko* 33v; *SkarŻyw* 13 (2); *ZapKościer* 1579/1v (4); *CzechEp* 61 (4); *NiemObr* 29 (2); *PaprUp* C2v (2); *ActReg* 17 (5); *Phil* D2; boiaźń iednák tá/ ieliby która była/ może łie znięć tá niewołą/ ták wiele krześciánłkich łudzi *OrzJan* 34; Abowiem lepiej ćierpieć dobrze czyniác (ieliby woła Boża była) niżli źle czyniác. *WujNT* 1.Petr 3/17 (3); *SarnStat* 627 (18).

Połączenia: »chyba jeśliby« (6): *ComCrac* 21; *MurzHist* D4v; *KrowObr* 200v; *ZapKościer* 1582/40v; *PudłFr* 61; Abowiem więłszy iest ten co prorokuie/ niż ten co ięzyki mowi: chyba ieliby wykłádał [nisi forte interpretetur]/ áby kościół wzięł zbudowanie. *WujNT* 1.Cor 14/5.

»zwłascza jeśliby« (6): *KrowObr* 1; *GórnDworz* F2v (2); *GórnRozm* L3v; *Phil* S; tedy y Woiewodowie nie łą wyięci od diłcipliny. Zwłaczą ieliby porządków w prawie opifánych nieprzełtrzegáli po łwych Woiewódtwách. *SarnStat* 305.

Z trybem warunkowyrn w wypowiedzeniu nadrzędnym [w tym: w interpozycji (5), w antepozycji (3), w postpozycji (2)] (10) : *LibMal* 1543/68v; *GliczKsiąż* A3v; Napierwey Cefaz[!] Krześcijánłki (ieliby tho ták Pan BOG zdarzyć á ziednáć raczył) miałby trzy gościńce ciągnąc/ z Niemcy/ Czechy/ Węgry. *BielSpr* 58v; *CzechRozm* 156v; *NiemObr* 5 (2); *KochFrag* 49.

Połączenia: »chyba jeśliby« (1): Ktora łummá niepomáłuby fię przymnożyłá/ kiedyby Papieź Sakry od Biłkupow náłzych y od inłzey Księżey/ Rzeczypołpolitey náłzey dárował. Chybá ieliby [Nisi forte] te łakry od Papieżá odpułzczone/ iuż y Rzeczypołpolitey niemiály być płácone *ModrzBaz* 123.

»jeśliby ... tedy« (1): żeby iednego roku z wielkiey Polłki/ drugiego z máłey/ trzeciego z W. X. Litewłkiego tám chodzili y łłużyli/ á ieliby tego potrzebá była więc y włzyfcy: tedyby tym łpołobem nie máła pomoc do obrony kráiow Rułkich być mogłá *VotSzl* Cv.

»zwłaszcza jeśliby« (1): zły flawy wy Panowie Polacy vsć byście mogli snádnie/ gdybyście mieli pewny łpołob obieránia Páná/ a zwálczá ieśliby fię táki nálał łpołob/ w ktorymby chytróć/ á dáry nic nikomu pomoc nie mogły *GórnRozm* A2v.

B. Wprowadza wypowiedzenie przyzwolone: *choćaby; si PolAnt, Vulg, Modrz, JanStat; esti Vulg, JanStat* (95) :

Z trybem oznajmującym lub rozkazującym w wypowiedzeniu nadrzędnym [w tym: w antcpozycji (70), w postpozycji (6), w interpozycji (2)] (78) : *PowUrb* +4; A znamiona ty ludzie [...] tyto náladowatz będą/ Wijmię moię diábly wyganiatz będą/ [...] a ieśliby iadowaté⁸⁰ tzo pili/ niebędzie ijm łfkodzit. *OpecŻyw* 173 (2); *BielŻyw* 127; *BierRozm* 26; *RejKup* Q; *MurzNT Ioann* 3/12; *GliczKsiąż* P4v; *GroicPorz* g2v; Bo chodźbyfmy iedli/ nie będziemy obfitowác/ áni ieślibyfmy nie iedli/ mniey mieć będziemy. *Leop* 1.*Cor* 2/8 (2); *RejZwierc kt*; *RejPos* 75v (6); *GrzegŚm* 26 (3); Dla tego nieprzyłtoi sie nam gniewác albo żáłowác/ ieśliby próšby náłzey niewyłuchał Pan Bog/ álc wżyfłtko muširn ku woley iego obrácác *KuczKat* 435; *RejZwierc* 174; *BudNT Luc* 22/67 (2); *CzechRozm* 101; *ModrzBaz* 77 (5); *NiemObr* 48; *KochFrag* 24; A ieślibychmy w nich [grzechach] zmárli/ nie pošą nas do piekła/ choćáyže trochę zátrzymáią ná drodze do niebá. *WysKaz* 16; A ieślibyś fię też oženil/ nie zgrzełzył. Ieśliby [si] też pánná łzá zá muž/ nie zgrzełzył. *WujNT* 1.*Cor* 7/28; BRáciá/ ieśliby [etsi] też człowiek do iákiego vpadku był wniešion/ wy duchowni nápráwuyćie tákiego w duchu cíchości *WujNT Gal* 6/1 (10); ieśliby [etsi] w tákowych Przywileiach nie było to wyrázone/ áby tylko Niemcy do przerzeczonych kłáźtorów byli bráni/ niech to [biskup] opátrzy *SarnStat* 207 (2); *PowodPr* 56.

Połączenia: »jeśliby ... jednak« (2): ieślibyfmy zá vchwałá Séymową rułzenie pošpolité vczynili/ iednak nie dłužey mamy dźierzeć poddánych náłzych ná mieyfcu/ [...] iedno dwie niedzieli. *SarnStat* 131 (2).

»jeśliby ... już« (3); A ieślicby fie też ty moię noty przy tych Pfálmiech nie podobáły/ iuž ták niech będye *LubPs* A5v; *RejPos* 341v; *RejZwierc* 173v.

»jeśliby ... (a) przedsię« (8): Ieślibyfmy rzekli/ iż to towarzystwo s pánem Kriřtuřem mamy/ á przedfię w ciemnołciach chodźmy/ kłámamy/ á prawdy w nas nie máłz. *RejPosWiecz*² 93v; *HistLan* B; *CzechRozm* 55 (2); *CzechEp* 228; *SarnStat* 519 (3).

»jeśliby ... tedy (jednak, przedsię, wždy)« (14): *MetrKor* 37/3v; A ya yeřlybich czo chcial vczynycz tedi yełcze niemoge *LibLeg* 11/56v; *RejPos* 264v (3); Abowiem ieśliby fie to w iednym ábo dwu [osobach] trefiło tedy przedfię nie we wżyfłtkich to było. *CzechRozm* I52v (3); *CzechEp* 43; *SarnStat* 727 (5).

»jeśliby ... wszakże jednak« (1): A ieślibyfmy też náleść nie mogli rozwiázania tego wżyfłtkiego/ cze⁸⁰ w piśmiech potrzebá: wżákže iednák inźzego Bogá/ oprócz tego ktory ielł/ nie łzukaymy. *CzechEp* 238.

»ieáliby ... wždy« (1): A ieślibyś nie rozumiał łam/wđj[!] fie z inźzym rozmowić inožełz á dopytác fie prawdy od nieprawdy. *RejZwierc* 259.

Spójnik „jeśliby” poprzedzony innymi skłádnikami wypowiedzenia (2) : A ia ieślibych zwyćiężył/ Páná rozumem przewyźłył: Nie obdarzą mię zwoleńłtwem/ Ale bićim áłbo ięctwem. *BierEz* E4v;

Połączenie: »jeśliby ... już« (1): między námi a między wámi iefth niewymownie wielką przepásć vtwirdzoná/ iż ci iefliby háyw od nas chcieli do was/ już nie mogą/ á thákież ftámtąd do nas. *RejPos* 161v.

Z trybem warunkowym w wypowiedzeniu nadrzędnym [zawsze w antepozycji] (17) : *BielŻyw* 121; *HistAl* L8v; *GliczKsiąż* P6; ábowiem iefliby czyiá moc więcey miáá ważyć niżli fwięte pímo/ álbo fprawiedliwe vznánie/ bez chyby proznoy przeciw Papiężowi pracá y fprawę thę podeymowác *BielKron* 211; *BielSpr* 14.

Połączenia: »jeśliby ... jeszcze jednak« (1): Ieflibych zaś prawdźiwie fzałá/ iefzcie bych iednak o zbawieniu nadzieię niemałą miá *MurzHist* Q3v.

»jeśliby ... już« (1): iefliby w vfprawiedliwieniu nászym nie było więcey iedno *remifsio culpae*, odpufzczenie winy/ bez wátpienia iużby to było fzczyre miłóšierdzie *WysKaz* 22.

»jeśliby ... tedy (jednak, już)« (6): *RejPos* 84; *CzechRozm* 54v (2); *CzechEp* 147; *WysKaz* 34; Iefliby też zá iákim niefczęšciem tá Correcturá nie dofzłá/ tedyby fie iednák ludzie mogli nie ládáiaáo contentowác tą moią edieią teráznieyfzú *SarnStat* 4v.

Spójnik „jeśliby” poprzedzony innymi składnikami wypowiedzenia (4) : *RejZwierc* 247v; od ktorey woli Bożey/ iefliby nas namileyfzy przyiaćiel/ odwiešć ábo odrázić chćiał: choćby oycem/ mátká/ brátem był/ ma nam być wedle náuki/ Páná náfzego Iezufá Chriřtuřá w nienawišci. *NiemObr* 11.

Połączenie: »jeśliby ... tedy (przedsię)« = *si ... certe tamen* *Modrz* (2): Te przyczynny iefliby Ńwietkcie ftany od te⁸⁰ podátku wyzwoliły: tedy przedsię duchowne⁸⁰ ftanu prošić/ áby iym dla Rzeczypořpolitey niećięfzko było dáć ták wiele iákóm powiedźiał. *ModrzBaz* 139 (2).

C. Wprowadza wypowiedzenie uzasadniające (84) :

Z trybem oznajmującym w wypowiedzenia nadrzędnym [zawsze w antepozycji] (9) : Iużem ia dofyc znácznie námienił/ y o niey z tobá przedtym mowił: wfzákże ieflibyš ná tym máło miá/ nie ćięfzko mi będzie dořtáteczniey tego dołóżyć. *CzechRozm* 107.

Połączenia: »jeśliby ... tedy to już« (1): iefliby to/ z fercá człowieczego/ iákáźkolwiek przyczyná rozdráźnionego/ pochodźić miáło: tedy to iuż nie może być z duchá BOżego/ ćichego/ y ćierpliwego *CzechRozm* 239v.

»jeśliby ... tedy« (7): *KrowObr* 207v; *CzechRozm* 100 (2); *CzechEp* 144; iefliby rozmowá nie mogłá być pomknioná do iutrá/ tedym fię tego dnia ftáwić obiecał *NiemObr* 24 (3).

Z trybem warunkowym w wypowiedzeniu nadrzędnym [zawsze w antepozycji] (28) :

Połączenia: »jeśliby ... tedy(ć)« (27): *SeklKat* Y2v; Iefliby to ták było według tego twego dowodu/ tedyćby tym obyřzáiem/ nie był nikt infzy krzešćijáninem/ áni prawym flugá Bożym/ iedno ten ktoryby miá dofić miáth *KrowObr* 23 (3); *BielKron* 158; *GrzepGeom* Q2v (2); *RejZwierc* I97v; *CzechRozm* 16 (18); A iefliby też to ná tego Bogá przedwiecznego fyná/ Bogu oycu rownego przyšć mogłó: tedyby zaráz y ná lámeo Bogá oycá przyšć też tákże mušiało. *CzechEp* 225.

»jeśliby.... toć« (1): A iefliby fie to ták miáło/ iákoš W. M. powiedźiał/ iż w kázdey rzeczy iefth oná fkrytha moc/ á włáfnóšć pirwowlanego ziárná: toćbyfmy wfzyfcy iednácy być muřieli/ gdyż z iednego przodká idziem *Górndworz* D3.

a. Wprowadza uzasadnienie dla pytania: skoroby; si *Vulg* (47) :

Z trybem oznajmującym w wypowiedzeniu nadrzędnym [zawsze w antepozycji] (38) : iefliby tak było/ iáko ty Powiedał/ iż pierwey Piotr Święty był w Rzymie Papieżem/ á niŕfli Páweł Święthy przyjechał do Rzymá/ powiedz mi? czemu fię Páweł Święthy żáluie przed Timoteufzem/ iż go niektorzy zoŕtáwili w Rzymie/ tylko z Lukáfzem? *KrowObr* 21; ieflibych ia mocą Beelzebubá ie [diabelstwo] wymiátował/ fynowie wáŕzy czyiá teŕz moczą wymiátuá? *RejPos* 77; *RejZwierc* 147v; Ale iefliby ty mieyfcá z takim wykládem/ íproŕne ŕie im zdály: á czemuŕ teŕz y ten wyklád ich ná tuŕ Ianowe ŕłowko/ íproŕny teŕz nie ma byc? *CzechRozm* 26 (28) *NiemObr* 21; *WujNT* 1.Cor 8/10 (5).

Połączenie: »jeŕliby ... tedyc« (1): Iefliby tak było/ tedyc Pan Kryŕtus przodkiem niebył krzeŕcójáninem/ ktory niemiał ŕwego wáŕnego mieŕŕkánia? *KrowObr* 23.

Z trybem warunkowym w wypowiedzeniu nadrzędnym [w tym: w antepozycji (7), w postpozycji (2)] (9) : *RejPos* 209; Bo iefliby dla tego niegodŕiło ŕie nam przyczyn Świętych vŕywač/ iż iednego mamy obrońcę Páná Iefu Chriŕtá/ zaŕby ŕie był tego waŕył Apoŕtoł/ áby tak pilnie proŕił/ ŕeby go bráčia żywiący/ v Páná Bogá modlitwámi ŕwymi wŕpomogli? *KuczBKat* 215; *CzechRozm* 193v (3); *SkarJedn* 279; *Skarŕyw* 493; *CzechEp* 185.

Spójnik „jeŕliby” poprzedzony innymi skłádnikami wypowiedzenia (1) : Co [wyraz: alma] iefliby młoda pániá ábo náruŕzoná biáŕá głowę tylko/ á nie dziewicę czyŕtá znáczyło: á czemuŕŕby tak piŕmo ŕ. pánienkę młoda/ iákowá byŕá ŕioŕtrá Moyŕeŕzowá názywáć miáło? *CzechRozm* 129v.

2. *Wprowadza wypowiedzenie podmiotowe; si, ut Modrz (30) :* *Opecŕyw* 147v; Teŕz iefliby ŕie boláczka morowa wyrzuciła na ktorimkolwiek boku á nawięczy pod pazuchá/ znak iefth iŕe ŕerce cierpi od iadu powietrza morowego. *FalZioł* V 67 (2); *LibLeg* 11/90v; *Diar* 64; *GroicPorz* 14v (12); *RejPos* 225 (2); wielki dŕiw/ iefliby ktory czyŕte ŕerce/ dobry y vcŕciwy vmysł/ á obyczáie ŕtáteczne záchować mogł. *ModrzBaz* 53v (3).

Z zapowiednikiem w wypowiedzeniu nadrzędnym (3) :

Połączenie: »to ... jeŕliby« (3): *KrowObr* 76v; *BibRadz* *Iob* 13/9; to iefth nędzny zyŕk omylnego ŕwiátá tego/ ieflibyŕcie vcŕzynili iáká namnieyŕzá przekaŕkę duŕzam ŕwoim. *RejPos* 253; *RejZwierc* 43; *CzechEp* 127 (2); *SarnStat* 15 (2).

3. *Wprowadza wypowiedzenie dopełnieniowe; si Vulg, Modrz (38) :* *FalZioł* V 2a; *RejPs* 190 (2); *HistAl* L3; Pamiétái dobrze/ abyŕ ŕobie zamaŕá rzecz niemiáł/ iefli byŕię wtych rzeczach ktore ŕie chfály pańŕkiéi dotyczá/ poknáł *MurzHist* M2; *Leop Sap* 12/12; *RejZwierc* 141; Pan tak mowi/ Oto kládę przed wámi drogę żywotá y drogę ŕmierci. (marg) Drogę żywotá zowie iefliby fię poddáli Bábitońkiemu Krolowi (-) *BibRadz* I 393v *marg* (2); *GrzegRóżn* G3v; *Mącz* 416d; *RejZwierc* 260v; *ActReg* 45; *LatHar* 714; *WujNT* *Mar* 15/44; *SarnStat* 1199.

Z zapowiednikiem w wypowiedzeniu nadrzędnym (22) :

Połączenie: »to ... jeŕliby« [szyk 18 : 4]: *ZapWar* 1529 nr 2474; *FalZioł* V 67v; *LibLeg* 6/158; A iefliby ktho przyrodzenie zmienic chciáł/ zá grzech to policzamy. *HistAl* I6v; *MurzHist* O3v (2); *Diar* 29; *GliczKsiąŕ* H; A drogę ŕmierci názywa [Pan] tho iefliby fię mu íprzeciwić chcieli *BibRadz* I 393v *mmg* (2); *RejPos* 280; *KuczBKat* 185; *RejZwierc* 36v; *BielSpr* 26v; [kościelna karnoŕc] ma to zá wielki wyŕtępek/ iefliby kto tárgownym obyczáiem pieniáŕdze dawał/ áby do Duchownego chlebá okrom trudnoŕci y íporu ábo Práwá przyŕc mogł *ModrzBaz* 6v (5); *Phil* B4; *SarnStat* 364 (2).

** Bez wystarczającego kontekstu (12) : *BibRadz* 466a marg; Si autem mors adventet, Ieſliby ſie przed tym ſmierć przybliżyła. *Mącz* 481b (6); *BudBib* I 6b marg; *WujNT* 826 marg (4).

II. Partykuła pytajna: czyby; si Vulg, PolAnt, Modrz; an, num Modrz (209) :

1. Wprowadza pytanie zdaniowe (197) :

A. Zależne (192) : *BierEz* E3v (5); [*matuchna jego*] Magdalény zopytała/ iefli by to krzyżowano iéy ſyna *OpecŻyw* 139 (6); *PatKaz* III 89v (4); *HistJóz* C4 (2); *MiechGlab* 33; *LibLeg* 7/10 (5); *WróbŻoſt* 13/2; *MetrKor* 61/223 (2); *LibMal* 1543/74 (7); *RejJóz* A6v; *RejKup* m6v; *HistAl* Iv (2); *MurzHist* E2v (8); *MurzNT* Mar 8/23 (3); *KromRozm* III 85 (2); *Diar* 55; *GliczKsiąż* D4v (4); *ZapWar* 1558 nr 2686 (2); *GroicPorz* kk2v; *KrowObr* 77v; *RejWiz* 44v; *Leop Luc* 23/6 (3); *RejFig* Ce3 (4); *RejZwierz* 24v (2); A przethoż Dawid poſłał do Abigáil dowiaduiąc ſie/ iefliby [*ut*] chćiałá być żoną iego. *BibRadz* 1.Reg 25/39 (7); *OrzRozm* N2v; *BielKron* 52v (11); *GrzegRóżn* A2v; *Mącz* 339b; *RejAp* 27; *GórnDworz* C6 (3); *HistRzym* 74 (2); *RejPos* 15v (17); *RejPosWiecz*² 98; *KuczbKat* 135; *RejZwierc* 77 (4); *BudBib* 2.Mach 7/7 (4); *HistHel* Dv; *MycPrz* II Cv; *BiałKaz* G3; *BudNT* b (2); *CzechRozm* 51 (5); trzeba w to pilnie weyrzeć/ iefliby to z pożytkiem Rzeczypoſpolitey było/ áby náſzey monety kftałt ábo wyobrażenie odmieniono *ModrzBaz* 34v (12); *SkarJedn* 63; *SkarŻyw* 47 (15); *ZapKoſcier* 1579/2 (2); *StryjKron* 512 (2); *CzechEp* 304 (2); *NiemObr* 31; *KochWz* 140; *ReszList* 173; *KochWr* 32; *GostGosp* 26 (2); *Phil* M4; *LatHar* 714 (2); A Piłat wſłyżawſzy Gálileá/ pytał iefliby był człekiem Gálileyſkim. *WujNT* *Luc* 23/6 (9); *SarnStat* 513 (5); *CiekPotr* 58; *PaxLiz* B3v.

B. Niezależne (5) : *RejPos* 225v (2); A ieflibyſ ſpytał iáko im zábiegáć/ gdyż ſmierci uſć nikt nie może? *RejZwierc* 134; *CzechEp* 68; *WujNT* *Act* 24/19.

2. Występuje w pytaniu rozłącznym (12) :

W pytaniu zależnym (12) :

Połączenia: »jeſliby ... a(1)bo« (5): *MurzHist* G2; *GliczKsiąż* P7; iáko ſie ktory vrzędnik iego/ w thym/ czo mu poruczył ſpráwuie/ iefliby láſki/ ábo nieláſki był godzien. *GórnDworz* Ii7; oni Sumimozgowie [...] ſwárzyli ſie o to/ iefliby iáyćá álbo ptacy pierwey były ſtworzone *StryjKron* 1 (2).

»jeſliby ... czyli« (1): iefliby [*prorocy*] tylko rzeczy ćieleſne y doczeſne pokázowali y lámi wpátrowáli: czyli też widzieli y zdáleká pokázowali rzeczy duchowne y wiecznie trwáiące. *CzechRozm* 70.

»jeſli ... jeſliby« (1): [*Popilius*] do Antiochá od Rzymian poſtan był/ Iefli chćiał mieć przymierze/ iefliby też walczył. *RejZwierz* 28v.

Alternatywa z elipsą orzeczenia (5) :

Połączenia: »jeſliby ... a(1)bo nie« (4): *LibLeg* 9/54; *GroicPorz* f2; *CzechRozm* 76; á iych [*tych ludzi*] też zdánie w tey mierze wſłyżał [*zwierzchny pan*]/ á z nich wyrozumiał/ iefliby ſię co w tey mierze (iáko myſli) ſpráwić mogło/ ábo nie [*quidque fieri possit, quod minus*]. *ModrzBaz* 25v.

»jeſliby ... jeſli nie« (1): *BudBib* *Deut* 8/2 cf JEŚLI zn. **II.2.a.**

Cf **JEŚLI, JEŚLIĆBY, JEŚLIŻEBY, JEŚLIŻEĆBY, JEŻELIBY**